

II BESKRIVANDE DEL

II.1 KORTFATTAD HISTORISK BESKRIVNING

II.1.1 Kyrkomiljön

Smedby socken ligger på sydöstra Öland. I norr gränsar socknen mot Kastlösa, i öster mot Hulterstad och Segerstad samt i söder mot Södra Möckleby. Kyrkan och kyrkbyn ligger uppe på landborgen några hundra meter väster om väg 136. Socken är rik på fornlämningar. Mest framträdande är gravmonumenten från brons- och järnålder. Söder om kyrkplatsen ligger t ex Gettlinge gravfält. Den viktigaste näringen är än idag jordbruket. Den bördiga åkermarken ligger nedanför landborgskanten.

Väster om kyrkan med gräns mot kyrkogården, ligger prästgården. Mangårdsbyggnaden från mitten av 1800-talet blev tidigt bostad för löneboställets arrendator. Idag är byggnaden privatbostad. I kyrkomiljön finns också ett skolhus. Det ligger norr om kyrkan och byggdes på 1860-talet. Redan 1954 flyttade undervisningen till Södra Möckleby.

Sedan 2002 ingår Smedby i Sydölands församling och Södra Ölands kyrkliga samfällighet. Socken ingick 1952 i Ottenby storkommun. År 1967 uppgick Ottenby kommun i Mörbylånga kommun. Hela Smedby socken ingår i det Världsarvsområde som går under beteckningen ”Södra Ölands odlingslandskap”.

II.1.2 Kyrkobyggnaden

För nedanstående kronologiskt upplagda beskrivning av kyrkobyggnadens historia har huvudsakligen arkivmaterial från Antikvariskt topografiskt arkiv (ATA) och Kalmar läns museums (KLM) arkiv använts. Handlingar har också lånats in från Landsarkivet i Vadstena. Det handlar främst om kyrkorådets handlingar (KRH) från 1949-1981. Uppgifter har också hämtats ur boken ”Mitt Smedby” av Nils Andersson (NA). Som hjälp för att förstå kyrkans byggnadshistoriska utveckling finns teckningar och fotografier av kyrkan som bilaga under flik 15 och ritningar under flik 16.

Årtal	Händelse	Källa
1100-talet	En romansk stenkyrka byggdes. Kyrkan hade kor och absid i öster och torn i väster.	ATA
Början 1200-talet	Kyrkans dopfunt tillverkades av den anonyma stenhuggare som av professor Jonny Rooswall kallades ”anonymus calcarius”. Cuppan är av kalksten och foten av sandsten.	ATA
1630	Kyrkan avbildades av Rhezelius.	ATA
1680	Lillklockan göts.	ATA
1741	Kyrkan avbildades av Carl von Linné.	ATA
1753	Kyrkan avbildades av Petrus Frigelius.	ATA
1774	I samband med renovering av den medeltida kyrkan rasade tornet och stora delar av långhuset och kyrkans inredning skadades. Kyrkan lagades men tornet återuppfördes inte. Murningsarbetet utfördes av Henrik Wermelin. Lillklockan klarade raset och hängdes under ett litet tak på kyrkans västra gavel.	ATA
1784	Ny predikstol tillverkades.	ATA
1794	En ljuskrona tillkom.	ATA

1852	Den gamla kyrkan revs och en ny återuppfördes. Den nya kyrkan byggdes norr om den gamla. Inga medeltida murar finns bevarade i den nya kyrkan. Kyrkans långhustak belades med tegel medan tornet och sakristian belades med svartmålad plåt.	KLM ATA
1878	Storklockan göts av J P Forsberg, Kalmar.	ATA
1896	Orgel tillverkades av G A Setterqvist	ATA
1913	Interiör renovering. Dekormåleri i form av draperier vid altaruppsatsen och predikstolen målades över. Istället målades kring altaruppsatsen pelare som bar upp en båge med bibelcitater och kring taklisten en rundbågefris.	
1923	Den romanska dopfunten flyttades in i kyrkorummet från vapenhuset och placerades i koret på norra sidan.	ATA
1924	<p>Större renovering exteriört och interiört. Arbetet leddes av byggnadsfirman Bröderna Olsson, Färjestaden.</p> <p>Exteriört knackades all lös puts på hela kyrkan bort. Därefter grundandes, utfylldes och spritputsades med kalkbruk av nysläckt kalk och sand. Taklist och gavlar täcktes med galvaniserad plåt. Fönstren försågs med fönsterbleck av galvaniserad plåt. Alla plåt detaljer oljemålades. Taksvall av 1" bräder lades, täcktes med prima spån 4" blek, dubbel läkt och tegel - gamla på norra sida och nya på södra - av typen Nygårde enkla falspannor. Var tredje falspanna spikades och de gamla pannorna kramlades. Nockarna täcktes med nockpannor i cementbruk. Över tegelpannorna vid tornet inhöggs en plåtremsa. Nya tjärade vindskivor sattes upp. Plåt taken på tornet och sakristian lagades. En syll i tornrummet understöddes med två stölar 8"x8". Väggarna i tornet lagades. Dörrarna tätades. Fönstren lagades och tätades. Fönster, dörrar, lanterninen med kors och kula målades liksom andra trädelar. Pilastrarna vid portalerna målades i mörk färgton och lanterninen i ljus kulör. Tornets plåttak ströks en gång. Ny skorsten byggdes och rör byttes där så krävdes. Skorstenens rör ska ha murats in.</p> <p>Interiört ska kyrkorummet ha målats men enligt foton från 1936 fanns dekomåleriet kvar vid den tiden.</p> <p>Orgeln renoverades grundligt men av vem är inte känt.</p>	ATA, NA
1928	I en tidningsartikel sägs att väggarna har en gulaktig färgton och taket är ljust grått.	ATA
1936	<p>Interiör renovering av kyrkan efter förslag Bröderna Olsson i Färjestaden med ritningar till fönstren av arkitekt Erik Fant.</p> <p>Det gamla golvet i bänkkvarteret belades med impregnerad förhårdningspapp och 2"x2" regler på ca 50 cm inbördes avstånd. På reglarna lades 1 1/2" spontad halvren furu. Bänkarnas sitsar höjdes med 12 mm i ytterkanten för bättre sittkomfort. Fotbrädornas höjd anpassades efter golvet. Kyrkans vind isolerades efter rengöring. Mellan spanten och tät slutande mot dessa inlades porös Treetex eller liknande som fastspikades med 1"x1" lister i spanten. Vid brytningar tätades med tjock impregnerad papp. Taklisten tätades på</p>	

	<p>lämpligt sätt. Dörrarna mot tornet justerades. Vid den södra ingången insattes nya dörrar som tätades med buffelhud. Mellan ytter- och innerdörrarna togs trägolvet bort och ersattes av kalkstensplattor som lades med fall mot ytterdörren. Alla fönster fick nya bågar med 1 ½ ” kärnig furu. Ruttna fönsterkarmar lagades med kärnfuru. Nya blyinfattningar gjordes. Takvalvet och taket under läktaren skrapades, luttvättades, grundades, ispacklades och ströks 2 ggr i ljusgrå färg. Fönsterkarmar och bågar målades vita. Nya innerdörrar ska ha tillverkats till den södra ingången. De nya dörrarna målades i färg som de gamla.</p> <p>Interiört lagades skador i väggarnas puts. Även putsen i vapenhuset lagades. Lagningarna avfärgades lika befintliga väggar.</p>	
1950-52	<p>Restaurering av kyrkan efter förslag av intendent Årland Noreen. Förslaget till elininstallationer gjordes av Tor Engströms Konsult. Ingenjörbyrå, Kalmar. Målningsarbetet utfördes av målarmästare Liedberg, Torslunda, snickerier av byggmästare Kindberg i Öl Smedby. Konservering och färgsättning gjordes av konservator Sven Wahlgren.</p> <p>Korpartiet omdanades genom att utrymmet närmast altaret gjordes smalare av. Inbyggnaden gjorde att det i det före detta koreutrymmet blev två nya rum. Det norra blev extra sakristia och det södra förvaringsplats. De nya väggarna utfördes som sk kloasongväggar av 2 ½” plank. Väggen ena sida täcktes med innerväggspapp och båda sidorna kläddes därefter med 1” spräckpanel. Spräckpanelen enkelrörades och putsades. Även taket i det nya koret rörades och putsades. Det nya kortaket blev bågformat genom påsalning och inkläddes med hyvlade slätspontade 1” bräder. De nya väggarna och taket putsades. Ett halvrunnt fönster på östväggen igenmurades så att det inte längre syns från kyrkorummet. Golvet i koret ska ha höjts men troligen menar man med detta att altaret placerades på ett två steg högt podium. Korets golv som helhet har inte höjts. Altartavlan höjdes och försågs med enkel predella. Altarringen förkortades så att den blev öppen på sidorna och kläddes med masonit på insidan. Nya dörrar gjordes till de nya rummen. Läktaren minskades för att stå i proportion till det förminskade koret. Läktarbarriären behölls oförändrad liksom de östligaste pelarna men de sistnämnda i nytt läge. Orgeln flyttades bakåt på läktaren så långt det gick. Alla bänkar och gradänger på läktaren togs bort. Kvartscirkelformade fönster på västra väggen igenmurades så att de inte längre syns från kyrkorummet. Bänkarna kortades av så att sidogångar bildades. Bänkar togs bort mot koret och under läktaren. Det förefaller också som att man flyttat om och minskat antalet bänkar i kvarteren så att avståndet mellan bänkarna kunde utökas. De gamla bänkarnas sittkomfort förbättrades genom att sittbänkarna lutades bakåt. Bänkgavlarna bräddades. I sidogångarna användes delar från de bänkar som tagits bort och dessa kompletterades med nya. Listerna på gavlarna gjordes nya med samma profil som tidigare. Södra ingången sattes igen och ersattes med ett fönster lika övriga. Ny</p>	KLM ATA

	<p>trappa byggdes till predikstolen. Sakristians gamla ingångar mot väster behölls men blev nu ingångar mellan sakristian och de nya rummen i norr och söder. Nya dörrar tillverkades. Ny ingång till sakristian togs upp i öster. Delarna från den södra portalen t ex trampstenarna och delar av portalomfattningen återanvändes i den nya ingången. I fönsternischerna, interiört, inlades solbänkar av röd kalksten.</p> <p>Alla nya snickerier skulle vara av vinterfällt friskt furu som var fullkomligt torrt. Allt virke skulle vara struket med kokt linolja sedan kvistarna bestрукits med schellack. Alla träytor vända mot murverket skulle strykas med varm tjärolja. Skadad puts och tegel lagades. Kalkvatten och kalkfärg skulle beredas av helsingborgskalk med kalkbeständiga färgämnen. Hela kyrkan, sakristia och vapenhus målades. Färgsättningen skulle ske i samklang med äldre färgsättning. Innertaken schellackades och målades med temperafärg. Tak och väggar målades i ljusa färger. Alla snickerier ströks med oljefärg som mattfernissades. Dörrar, sittbänkar, ryggar och bokbräden skulle dock blankfernissas först. Gamla snickerier luttvättades och oljemålades därefter. Bänkarna målades i gråblå ton med utsidorna i rödbrunt, blått och grått. Bänkgavlarnas speglar laserades. Även överliggare till läktarbarriären, altarringen och bänkinredningen laserades. Trägolvet och trappor laserades i grå ton med blandning av kokt linolja och fotogen tillsatt med färgstoff. Värmeelement och rör ströks med värmebeständig halvmatt lackfärg i samma kulör som väggen.</p> <p>Elektriskt värmesystem installerades. Kaminer med rökrör togs bort. Flera elektriska installationer gjordes. Ny altartavla av Axel Smith Båstad föreställande Kristi utstigande ur graven inköptes. Orgeln renoverades av Einar Berg. Två ljuskronor skänktes av församlingsbor.</p>	
1953	Beslut fattades om att sätta upp stuprör och hängrännor efter anbud från plåtslagarmästare Carlsson i Mörbylånga.	KRH
1955	Sprickor i korvalvet lagades av målarmästare Liedberg.	KRH
1962	Fuktskador uppstod i tornet efter att torntaket börjat läcka. Skadorna på taket lagades av kyrkvaktmästare Karl-Ivar Kindberg.	KRH
1963	Beslut att stryka torntaket med plastfärg. Arbetet ska ha utförts under 1964.	KRH
1966	Exteriör rengöring, lagning och målning av östra gaveln och tornet. Samtliga fönster i tornet målades. Även vindskivor målades. Lanterninen ska ha reparerats men exakt vad som gjordes omtalas inte. Färgsättningen ska ha beslutats efter samråd med konstnären Sven-Bertil Svensson, Mörbylånga. Korset skulle målas vitt och torntaket grönt. Lanterninen skulle målas men med vilken kulör omtalas inte. Arbetet utfördes av byggnadsfirman Nils Porsbrant, Kalmar.	KRH
1967	Avfärgningen på tornet och östra gaveln visade sig vara undermålig. Färgen föll bort varför byggnadsfirman anmodades att göra om arbetet. Beslut togs om att laga trasiga tegelpannor på norra takfallet.	KRH

1968	Putsen på tornet och östra gaveln lagades. Arbetet utfördes av byggmästare Karl-Erik Bladh.	KRH
1969	Sanering mot strimmig trädgnagare utförd av Basbolaget, Kristianstad. Bärande konstruktionsvirke behandlades. Man punktsanerade även angripna delar i långhusets tak samt dörrarna till orgeln.	ATA
1970	Förslag att omputsa tornet. RAÅ förespråkade kalkfärg och kalkbruk. Församlingen ville använda cement i sockelns fogar, vilket förefaller vara vad man använt. Arbetet ska ha utförts enligt Bröderna Olsson i Färjestadens anbud. Putsen på tornet lagades med KC-bruk. För avfärgning användes godkänd silikatfärg, Keim Welin&Co Stockholm. Målningsarbetet ska ha utförts av målare Hugo Wideqvist, Degerhamn. Hugo Widerqvist ska också ha målat torntakets plåt. Även tornets fönster målades. Elarbeten, bl a byte av huvudströmbrytare, gjordes av Ture Hanssons Elbyrå, Degerhamn.	KLM ATA KRH
1971	Nya takpannor lades på det norra takfallet. De gamla pannorna från 1800-talet ersattes med tvåkupiga tegelpannor. Möjligen var det i samband med denna åtgärd som nockpannorna spikades istället för att läggas i bruk. Ny läkt lades och nödvändiga lagningar av undertaket gjordes. Arbetet utfördes av Bröderna Olsson, Färjestaden.	Anteckning på orgelfläktens låda i tornrum plan 2, KRH
1972	Portal, dörrar, vindskivor, fönster och fönsterbleck målades av Wideqvists Måleri AB, Degerhamn. Det finns också uppgifter om att takplåten på tornet målades om, men det förefaller osannolikt med tanke på att det målades 1970. Sockeln lagades av Byggnadsfirman Bröderna Olsson, Färjestaden.	KRH
1974	Brunn för vatten till kyrkogården borrades i vägen norr om kyrkan. Hydrofor och pump installerades i bårhuset. Ledningar drogs utmed kyrkans södra vägg och vattenposter sattes upp i sydväst och sydost. Arbetet utfördes av brunnsborrhare Ivar Svensson, Rälla.	KLM ATA KRH
1977	Rummet söder om koret renoverades. Spånplattor lades på golvet och på dessa en platsmatta kallad ornamenta 401. Två skåp inköptes. Arbetet utfördes av Karl-Ivar Kindberg. Automatisk klockringning och luckmanöverordning installerades av Bergholz Klockgjuteri AB, Sigtuna.	KRH
1978	Skyddsräcken sattes upp på läktaren tillverkade av snickaren Gustaf Andersson, Gårdstorp. Det måste vara räckena mot trapporna som avses.	KRH
1979	Altare vid dopfunten och i gamla sakristian tillverkades av snickare Gustaf Andersson, Gårdstorp.	KRH
1980	Ljuskrone i glas renoverades av Gelbgjutare Lindstedt, Kalmar. Kyrkans puts på södra och östra väggen lagades av byggmästare J Ahl och Eriksson. Samma firma ombads sätta upp nya hängrännor. Stuprören ansågs dock vara i gott skick.	KRH

	Handledare vid ingången i väster ordnade av Br Björkman.	
1991	<p>Exteriör renovering efter förslag av Arkoteknik. Arbetena utfördes av Karlssons Fasaderrenovering, Kalmar samt Målericentralen, Kalmar</p> <p>Fasader: Sprickor urkratsades och puts nedknackades vid större skador. Omputsning gjordes vid putssläpp. Befintliga putslagningar gjorda med cementblandat bruk knackades ner och partierna omputsades. Plastfärg togs bort vid porten till vapenhuset och portalen omputsades med hydragiskt kalkbruk till ytan likt befintligt. Putsen algvättades, borstades och ströks 2 gånger med våtkalk.</p> <p>Takplåt: Befintlig målad galvaniserad plåt målades i grönt.</p> <p>Tegeltak: Nockpannor samt pannor på södra sidan kompletterades. Pannorna spikades. Omläggning gjordes efter behov på andra ytor.</p> <p>Vindskivor: Långhusets vindskivor ommålades och kompletterades. Avtäckningar av fabriksmålad plåt sattes upp.</p> <p>Stuprör och hängrännor: Ommålades. Kulör: Stuprör lika fasaderna och hängrännor lika takplåten.</p> <p>Fönsterbleck: Ommålades i grönt.</p> <p>Träfasader: Fasader på lanterinen ommålades i rött.</p> <p>Yttertrappor: Rengjordes och räcke vid vapenhuset målades i ljusgrönt.</p> <p>Kors: Kors av galvaniserad plåt på tornet målades.</p> <p>Tornluckor: Ommålades i svart. Två öppningskolvar åtgärdades och luckorna försågs med stopp.</p> <p>Fönster: Justerades och kittades. Målning utvändigt och emellan fönstren i ljusgrönt. Innanfönster tätades. Trasiga rutor byttes ut.</p> <p>Dörrar och portar: Justerades och målades i ljusgrönt.</p> <p>Man rekommenderade också en allmän översyn av elektriska arbeten samt byte av befintliga radiatorer till nya elradiatorer med olja. Detta har inte gjorts.</p> <p>I ett tillägg sägs att linoljefärg kommer att användas och att värmeanläggningen inte berörs av arbetena.</p>	KLM
1993	En garantibesiktning gjordes. En del puts och målningsarbeten förbättrades.	KLM
2005	Ommålning av långhusets fönster. Arbetet utfördes av Wideqvists	KLM

	Måleri & Färg AB, Möbylånga.	
2008	Byte av takplåt på sakristian	KLM
2010	Kyrkans inredning bättringsmålades där så behövdes. Färger enligt NCS togs fram av Kalmar läns museum och arbetet utfördes av kyrkans vaktmästare.	KLM

II.2 RELATIONS- OCH STATUSBESKRIVNING

II.2.1 Kyrkobyggnaden stomme, exteriör

Förklaring till beteckningar använda i kolumnen för prioritet:

I	Akut	
II	Snarast	Åtgärd inom tre år
III	Kan anstå	Åtgärd avvaktas eller utförs i samband med andra åtgärder

Produkter vid renovering av tornet 1970

Tornets fasad putsades - RAÄ ville ha kalkbruk och kalkfärg men om församlingen gjorde som Bröderna Olsson i Färjestaden föreslog så användes KC21 och godkänd silikatfärg, Keim Welin&Co Stockholm.

Produkter vid 1991 års utvändiga renovering

Omputsning av skadade partier med hydrauliskt kalkbruk. Avfärgning med våtkalk vit 11A.
Vindskivor kompletterades med nya, fabrikslackade

Färgtyper och kulörer vid 1991 års utvändiga ommålning av fönster, dörrar m.m.

Takplåt och fönsterbleck	linoljefärg, grön NCS 7010-G30Y
Träfasad, lanternin	linoljefärg, röd NCS 5050-Y90R
Fönster, dörrar och handledare	linoljefärg, ljusgrön NCS 5005-G80Y
Kors	Målades, men med vad är inte känt

Produkter vid renovering av sakristians tak 2008

Taket belades med galvaniserad plåt.

Inför bättringsmålning av fönster och dörrar exteriört

De angivna NCS-koderna för fönster, dörrar och handledare stämmer med den kulör som byggnadsdelarna har idag. Vid en bättringsmålning kan dock en linoljefärg i en ljus gröngrå kulör, 4005 G80Y, användas för att bättre harmoniera med de något bleknade färgskikten.

Långhus och kor, uppfört 1852 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnadsdel	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Grundläggning	Ej besiktad.	-	Från 1852.	-	-	
Väggstomme	Kalksten	-	Från 1852.	-	-	
Sockel	Oputsad av kalksten. Sockeln är 75 cm i NV hörnet och 40 cm i NÖ hörnet. Fogarna är av cement. Sockeln sticker ut några centimeter utanför fasaden. I sockeln sitter plåtventiler – 3 i norr och söder samt 1 i väster.	-	Tillkom 1852 då kyrkan byggdes. Enligt äldre fotografier var den ursprungligen putsad. När den frilades från puts är inte känt. Fogarna av cement tillkom 1970.	-	-	
Fasad	Spritputsad med slätputsade fönsteromfattningar och hushörn. Mot väster syns en större lagning i putsen.	Vit, kalkfärg våt	Kyrkan har varit putsad sedan den byggdes 1852. Indelningen mellan sprit- och slätputs har funnits länge. Putsen har lagats 1924 och 1991. Mot söder kan man i putsen se var sydportalen fanns.	<p>Putsen är smutsig och bitvis är den senaste avfärgningen bortslipad av väder och vind.</p> <p>Mot nordväst och söder finns spår av saltutfällning i putsen.</p> <p>Mot söder och norr finns ett antal fina sprickor.</p> <p>Mot väster finns mindre putsskador.</p>	<p>III</p> <p>III</p> <p>III</p> <p>III</p>	

Takfot	Mot norr och söder är takfoten slätputsad och profilerad	Vit, kalkfärg våt	Tillkom 1852. Skador lagades 1924 och 1991.	Den putsade takfoten är smutsig i långhusets hörn.	III	
				Mot norr och söder finns spår av svalbon.	III	
	Mot öster och väster består takfoten av en profil uppbyggd av brädor.	Svart	De inre delarna av profilen är gamla, eventuellt ursprungliga. De yttre vindskivorna byttes 1991.	-	-	
Takstomme	Sadeltak. Takstolar av trä.	-	Tillkom 1852	-	-	
Taktäckning	Svall av spontade brädor. På svallet mot norr ligger troligen papp eller masonit. Teglet ligger på dubbel läkt. På det norra takfallet ligger tvåkupigt lertegel och på det södra enkupigt lertegel.	-	Kring sekelskiftet 1900 var kyrkan täckt av en understruket lertegeltak. De äldsta delarna av det tak som idag ligger på kyrkan är från 1924. Då lades nytt svall med ohyvlade brädor, spån och dubbel läkt. På det södra takfallet lades nya pannor av typen Nygårde enkla falspannor. På det norra takfallet samlades gamla pannor. År 1971 lades nytt tak på det norra takfallet. Taket renoverades på nytt 1991. Då kompletteradesnockpannor samt pannor på södra sidan. Pannorna spikades. Omläggning gjordes efter behov på andra ytor.	En nockpanna saknas. På norra och södra takfallet finns ett antal pannor som har rubbats.	I I	

			Allt svall är från samma tid. Det finns inga spår av lagningar. Under takteglet ligger spåntäckningen kvar.			
Avtäckningar	Vindskivorna och skarven mellan tornet och långhuset är av täckta med fabrikslackad plåt.	Svart	De nuvarande avtäckningarna tillkom vid renoveringen 1991.	I sydväst har en del av plåtavtäckningen lossnat och fallit ner.	I	
	Avtäckningar av plåt över långhusets hörn.	Svart	Plåten är gammal och skulle kunna vara från 1852.	-	-	
Takavvattning	Hängrännor och stuprör av plåt. Stuprören har en diameter på 12 cm.	Hängrännor målade i grönt lika takplåten. Stuprör vita.	Kyrkan försågs förstagången med stuprör och hängrännor 1953. Stuprören och troligen även hängrännorna har tidigare varit målade med kopparfärg. Stuprören målades 1991 vita likt fasaden och hängrännorna målades gröna lika takplåten.	Mot väster, såväl på norra som på den södra sidan är hängrännorna sönderrostade. Samtliga stuprörsutkastare är rostiga. Fläckar av rost finns också på stuprör nr 2 från väster på norra sidan. Stuprör nr 1 från väster på södra sidan är buckligt. Färgen på stuprören i söder flagar kraftigt medan stuprören i norr är mycket smutsiga.	I	

Fönster	<p>På långhusets norra och södra sida finns fem stora rundbågiga fönster. Karmar och bågar är av trä. Fönstren är av avdelade i sex lufter. De fyra nedre lufterna har tolv rutor vardera avdelade av blyspröjs. Mitt på de nedre lufterna sitter också ett stormstag. De övre rundbågiga lufterna har blyspröjs i en solfjädersform med totalt nio rutor i varje luft. Ytterbågarna har en blandning av maskindraget klarglas och munblåsta rutor medan innerbågarna är försedda med maskindraget klarglas. Innanfönstren saknar spröjs. De nedre högra lufterna på alla fönstren, med undantag av fönstret i mitten mot söder, är öppningsbara och därför försedda med gångjärn och fönsterhakar. Alla de nedre lufterna har beslag i bågarnas hörn. Tre av de fyra nedre lufterna, undantaget är de öppningsbara lufterna, är fastskruvade med stjärnskruv.</p>	Grå oljefärg	De nuvarande fönsterbågarna tillkom 1936 och ritades av arkitekten Erik Fant. Vid samma tillfälle tillkom innerbågarna och ruttna delar i karmarna lagades. Fönstret mitt på södra långsidan tillkom 1950-52 då den södra ingången sattes igen. Den nuvarande färgsättningen tillkom 1991.	<p>Trasiga rutor finns i nedre luften fönster två från väster i söder samt nedre luften fönster tre mot norr från väster.</p> <p>Mot söder har färgen blekts och här och var har den börjat flaga. Även innerbågarna behöver målas.</p> <p>De tunna järnstängerna som går utanpå de nedre lufterna rostar.</p> <p>Blyspröjsens kondition behöver undersökas närmare av kunnig hantverkare.</p> <p>Fönstrens nedre, öppningsbara lufter sluter inte tätt.</p>	I II II II III	
---------	--	--------------	--	--	----------------------------	--

	I väster finns på var sida av tornet ett kvartscirkelformat fönster. Karm och båge av trä. Fönstren har två lufter med tio rutor i varje. Rutorna avdelas av träspröjs. I fönstren sitter en blandning av gammalt munblåst glas och maskindraget klarglas.	Grå oljefärg	Tillkom 1852. Fönstrens insida murades igen i samband med renoveringen 1950-52. De var tidigare ljusinsläpp till läktaren. Nuvarande färgsättning från 1991.	Färgen på fönstret mot söder flagar.	II	
	I östra gaveln över sakristian sitter ett lunettfönster. Karm och båge av trä. Fönstret är indelat i tre lufter med åtta rutor i varje luft. Rutorna avdelas av träspröjs. I fönstren sitter gammalt munblåst glas.	Grå oljefärg	Tillkom 1852. Fönstrets insida murades igen i samband med renoveringen 1950-52 då koret omgestaltades. Nuvarande färgsättning från 1991.	Färgen flagar.	II	
	I den östra gaveln finns ett litet runt fönster. Karm och båge av trä. Fönstret är indelat i fyra rutor avdelade av träspröjs. Munblåst glas.	Grå oljefärg	Tillkom 1852. Nuvarande färgsättning från 1991.	Färgen flagar.	II	
Solbänkar	Av plåt	Mörk grön oljefärg	Fönsterbleck i galvaniserad plåt tillkom 1924.	-	-	
Detaljer i järn	På den östra gaveln står årtalet 1852 med siffror i järnsmide.	Svart	Tillkom 1852.	Siffrorna har rostet och missfärgat putsen.	III	

Sakristia, uppförd 1852 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Grundläggning	Ej besiktigad. Byggnadsdelen har en polygonal form.	-	Tillkom 1852.	-	-	
Vägg-	Kalksten	-	Tillkom 1852.	-	-	

stomme						
Sockel	Oputsad av kalksten. Fogarna förstärkta med cement. Sockeln sticker ut några centimeter utanför fasaden. I sockeln sitter två plåtventiler. Sockeln är 35 cm hög.	-	Tillkom 1852 då kyrkan byggdes men enligt äldre fotografier kan den ha varit putsad tidigare. Fogarna av cement tillkom 1970.	-	-	
Fasad	Spritputsad med slätputsade fönster- och dörrromfattningar.	Vit, kalkfärg våt	Kyrkan har varit putsad sedan den byggdes 1852. De slätputsade partierna förefaller ha varit slätputsade under lång tid. Putsen har lagats 1924 och 1991.	Smutsig	III	
Takfot	Slätputsad profilerad	Vit, kalkfärg våt	Tillkom 1852. Skador lagades 1924 och 1991.	Smutsig. Mot sydost finns en skada.	III	
Tak-stomme	Polygonal takform med stomme av trä. Takstolarna har förstärkts och kompletterats med nytt material. Taket har också "rätats ut" genom att brädor lagts som distanser på takstolarnas balkar.	-	Tillkom 1852 men i samband med reparation av sakristians plåttak 2008-2009 byttes eller förstärktes flera delar av takstommen eftersom det fanns omfattande rötskador. På sakristians vind finns spår av murstocken till sakristians eldstad. På flera av trädelarna finns spår av kraftigt läckage. Detta åtgärdades 2008.	-	-	
Taktäckning	Svall klätt med papp. Taket är belagt med aluzinkplåt som om några år ska målas.	-	Sakristians plåttak från 1852 byttes 2008 mot ett nytt av aluzinkplåt. Då lades också nytt svall.	-	-	
Avtäck-	Av plåt som om några år ska	-	Den nuvarande avtäckningen	-	-	

ningar	målas.		tillkom 2008.			
Takav- vattning	Hängrännor av och stuprör av plåt som om några år ska målas.	-	Tillkom 1953. De nuvarande hängrännor och stuprören tillkom 2008.	-	-	
Portal	Dörromfattning som har en strukturputs. Över dörren sitter en kalkstensplatta med inhuggen text är infattad.	-	Portalen ska vara gjord av delar från den portal som fanns kring ingången i söder. De flyttades till sakristians ingång då långhusets sydportal sattes igen 1950-52, samma år som sakristians ingång togs upp.	-	-	
Dörr till sakristia	Dörren är gjord av stående breda brädor som hålls samman av två profilerade tvärslår. Dörren är på utsidan klädd med spontade och profilerade brädor lagda i ett fiskbensmönster. Gångjärn med långsmala beslag. Dörrvred och låskistan är modern men ett äldre skjutlås sitter kvar.	Grå oljefärg	Tillkom ursprungligen 1852 men är kraftigt ombyggd. Möjligen har dörren tidigare använts vid den södra ingången. Handtag och lås utbytt under senare tid. Den nuvarande färgsättningen tillkom 1991.	Dörrens insida är smutsig.	III	

Fönster	Två rundbågiga fönster med karmar och bågar i trä. Fönstren har fyra lufter. Två av dessa är indelade i åtta rutor och två i sex rutor. De nedre lufterna har spröjs av trä och de övre har spröjs av bly. I söder är den nedre vänstra luften öppningsbar. Nedre vänstra luften mot söder är försedd med hörnbeslag. Samtliga fyra bågar är fastskruvade med stjärnskruv. Rutor av maskindraget klarglas blandas med munblåsta rutor.	Grå oljefärg	Tillkom 1852. De nuvarande fönstren är tillverkade i samband med renoveringen 1950-52. Nuvarande färgsättning tillkom 1991.	I en av de övre lufterna mot norr är en ruta spräckt. Den har lagats med maskeringstejp. Innerbågarna behöver målas.	II III	
Solbänkar	Av galvaniserad plåt	Mörk grön oljefärg	Fönsterblecken tillkom 1924.	-	-	
Trappa	Av kalkstenshällar, fyra steg, 10+15+18+15 cm höga. Större stenar hålls samman av järnkrampor.	-	Trampstenarna låg tidigare vid den ingång i söder som sattes 1950-52.	-	-	
Inskriptionstavla	Över dörren sitter en kalkstensskiva med inskription. Texten är inhuggen i stenen.	-	Tillkom 1852 men satt då över sydportalen. Texten lyder: Jag ingår till Guds altare till Gud som min glädje och fröjd är. Dav.ps.XLIII.IV.	Tavlan är spräckt.	III	

Torn, (utom lanternin) uppfört 1852 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnadsdel	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Grundläggning	Ej besiktigad	-	Tillkom 1852	-	-	
Väggstomme	Kalksten	-	Tillkom 1852	-	-	
Sockel	Oputsad av kalksten. Fogarna förstärkta med cement. Sockeln sticker ut några centimeter utanför fasaden. Mot söder är sockeln 45 cm hög och mot norr 65 cm.	-	Tillkom 1852 då kyrkan byggdes. Enligt äldre fotografier var den ursprungligen putsad. När den frilades från puts är inte känt. Fogarna av cement tillkom 1970.	-	-	
Fasad	Spritputsad.	Vit, kalkfärg våt	Kyrkan har varit putsad sedan den byggdes 1852. Putsen har lagats 1924, 1970 och 1991. 1991 lagades tornets puts på nytt.	Putsen är smutsig och bitvis är den senaste avfärgningen bortslipad av väder och vind. Mot sockeln i norr och väster har bitar av puts fallit bort. Kring dessa bortfall finns större fläckar med bom.	II	
Takfot	Slätputsad profilerad	Vit, kalkfärg våt	Tillkom 1852. Skador lagades 1924, 1970 och 1991.	Den putsade takfoten är smutsig. Mot söder finns flera mindre skador. Rester av svalbon.	III	
Takstomme	Av trä. Tornet har en svagt karnisformad huv.	-	Tillkom 1852. Trävirket visar spår av omfattande fuktskador. Det förefaller dock som att de åtgärder som har gjorts för att laga anslutningen mellan plåttaket och lanterninväggen	-	-	

			har satt stopp för problemen. En del balkar har förstärkts med nya träbalkar eller järnstag.			
Taktäckning	Falsad plåt.	Grön	Inga uppgifter om att plåten skulle ha bytts sedan 1852. Taket ommålades 1924, 1968, 1970 och 1991.	Färgen flagar fläckvis.	II	
Takavvattning	Tornet saknar takavvattning.	-	-	-	-	
Västportal	Portalens pilastrar har en strukturputs och är dekorerade med en vulst. Över dörr och inskriptionstavla en profilerad överliggare mellan de båda pilastrarna. Överliggaren är slätputsad och avtäckt med plåt.	Omfattningar avfärgade i vitt. Plåten grön oljefärg	Tillkom 1852. Putsen har lagats och avfärgats 1924, 1970 och 1991.	Den norra pilastern har en djup spricka. Portalens avfärgning släpper.	II III	
Inskriptionstavla	Av kalksten. Inskriptionen är inhuggen i stenen.	-	Tillkom 1852. Möjligen har den varit förgylld men idag syns inga spår av det. Inskriptionen lyder: Byggd MDCCCLII under HM Kon Oscar I regering.	Texten målas alternativt förgylls beroende på hur det tidigare varit utfört.	III	
Dörr mot väster	Dubbla fyllningsdörrar. På insidan syns dörrarnas stommar av breda brädor som hålls samman av profilerade tvärslår och långa gångjärnsbeslag. Äldre handtag, klinka och spanjolett.	Grå oljefärg	Tillkom 1852. Den nuvarande färgsättningen tillkom 1991. Dörrarnas nedre del har bytts ut men när detta gjordes är inte känt.	Speglarna på dörrarnas utsida har breda sprickor. På dörrarnas insida har spacklade sprickor spruckit upp på nytt. Färgen är bitvis sliten.	III III III	

Fönster	<p>I norr, söder och väster finns två rundbågiga fönster över varandra och i öster ett fönster med samma form. Karmar och bågar är av trä. Fönstren indelade i fyra lufter. Maskindraget klarglas blandas med rutor av munblåst glas.</p> <p>Mot söder har fönstrens nedre lufter tre rutor och de övre sex rutor. Det nedre fönstrets nedre lufter har träspröjs medan övriga lufter har blyspröjs.</p> <p>Fönstret mot öster har samma utformning som fönstren mot söder.</p> <p>Mot väster är det övre fönstret likt fönstren mot söder och öster. Det nedre fönstrets nedre lufter har sex rutor avdelade med träspröjs och de övre lufterna har sex rutor av delade av blyspröjs.</p> <p>De båda fönstren mot norr har samma utformning som det nedre fönstret mot väster.</p>	Grå oljefärg	Tillkom 1852 eller 1936.	Det övre av de två fönstren mot söder har en övre luft som förefaller vara provisoriskt lagad. I den vänstra övre luften är en ruta spräckt.	II	
---------	---	--------------	--------------------------	--	----	--

	Lunettfönster över dörrportalen i väster. Karm och båge av trä. Indelat i två lufter. Ingen spröjs. Maskindraget klarglas.	Grå oljefärg	Tillkom 1852. Båge och karm utbytt?	Färgen flagar.	II	
Solbänkar	Av plåt.	Mörk grön oljefärg	Fönsterbleck i galvaniserad plåt tillkom 1924.	-	-	
Trappa	Av kalkstenshällar, tre steg högt. Stenarna har fogats med bruk och de större håls samman av järnkrampor.	-	Tillkom 1852. På en av de översta hällarna finns inristningar som tyder på att det är en äldre gravhäll.	-	-	
Trapp-räcke	Av rundjärn.	-	Tillkom troligen på 1960-talet. Räcket har tidigare varit målat med kopparfärg.	-	-	
Handi-kappramp	Flyttbar ramp av metall.	-	Uppgifter saknas om när denna tillkom.	-	-	
Inskriptionstavla	Kalksten.	-	Tillkom 1852. Inskriptionen lyder: 1852 P Isberg BygMästa	-	-	

Lanternin, uppförd 1852 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Vägg-stomme	Lanterninen är hexagonal till formen och stommen består av träbalkar.	-	Tillkom 1852	-	-	
Fasad	Locklistpanel. Nära takfoten finns en horisontell list.	Röd	Tillkom 1852. Målades 1924 och 1991.	Färgen flagar kraftigt. Den horisontella listen har lossnat och fallit bort mot nordost.	II	
Takfot	Profilerad av trä. Flackt klockformad huv.	Vit, oljefärg	Tillkom 1852.	-	-	
Tak-stomme	Av trä	-	Tillkom 1852	-	-	

Taktäckning	Karnisformad, hexagonal huv klädd med förzinkadplåt. Mitt på huvan finns en skarv som markerats med en horisontell fals.	Grön oljefärg	Tillkom 1852. Plåten har bytts men när det gjordes är inte känt. Målades senast 1991.	Färgen flaga fläckvis.	II	
Kors och kula	Kors av plåt som målats. Kulan klädd i plåt och målad likt taket.	Korset målat i gult. Kulan Grön oljefärg	Tillkom 1852. I sockenmagasinet ligger ett äldre kors. Det kan ha bytts 1966 eller 1991 då takarbeten gjordes på tornet. Korset och kulan målades senaste gången 1991.	-	-	
Taklucka	Mot öster. Klädd med plåt likt taket.	Grön oljefärg	Tillkom troligen 1852.	-	-	
Ljudluckor	Fyra par luckor mot norr, söder, öster och väster. Luckorna har någon form av inre konstruktion som håller samman de liggande, spontade och profilerade brädor som luckornas ut- och insidor är klädda med. Omfattningar kring luckorna av trä.	Karmar och foder vita, luckor svarta	Ljudluckorna förefaller ha bytts men när detta gjordes är inte känt. Troligen skedde det under tidigt 1900-tal. Omfattningarna bör dock vara ursprungliga från 1852. Luckor och foder målades 1991. Då åtgärdades två av öppningskolvarna och luckorna försågs med stopp.	Färgen flagar kraftigt på luckor och omfattningar. Mot söder har några brädor i den liggande panelen spruckit och lossnat.	II	
Fönster	Fyra runda fönster mot sydväst, sydost, nordväst och nordost. Karmar och bågar av trä. Diagonala träspröjsar delar in varje fönster i fyra rutor. Maskindraget klarglas.	Grå oljefärg	Fönstren förefaller vara nytillverkade 1991.	Färgen flagar kraftigt.	II	

II.2.2 Kyrkobyggnaden interiör

Fönster och dörrar i ytterväggar redovisas under II.2.1 Kyrkobyggnaden stomme, exteriör. Innerdörrar beskrivs under det rum som dörren öppnas åt.

Fast inredning i kyrkorum, kor, och på läktare beskrivs dels under II.2.4, dels i den bifogade rapporten ”Inventeringsprotokoll för Smedby kyrka daterad 2002-05-02 och utförd av konservator Eva Järnerot vid Jönköpings länsmuseum. Fast inredning i övriga utrymmen redovisas nedan. Lösa inventarier redovisas dels under II 2:5, dels i den ovan nämnda rapporten från Jönköpings länsmuseum.

Uppgifter avseende konstruktion och material har hämtats från handlingar och ritningar som togs fram i samband med renoveringen 1950-52. Beteckningar på rum överensstämmer med dem som användes vid 1950-52 års renovering.

I nedanstående kolumn ”Färg: kulör och material” anges endast kulör enligt okulär besiktning. Ett förslag till färgsättning inför bättringsmålning upprättades sommaren 2009

Förklaring till beteckningar använda i kolumnen för prioritet:

I	Akut	
II	Snarast	Åtgärd inom tre år
III	Kan anstå	Åtgärd avvaktas eller utförs i samband med andra åtgärder

Vapenhus (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnadsdel	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Oslipat grått och rött kalkstensgolv med en större gravhäll inlagd. Kalkstenarna är lagda i bruk.	-	Tillkom 1852. Gravhällens inskription lyder: Här Under Ligger Stoftet Af Sal Hr Kyrkoherden Magi Magn Roswall Född 1711 Död 1779 Han Dog Om Det Är Att Dö Til Ärans Himmel Draga At Trogne Herdens Lön Och Lifsens Krona Taga Apost C(?) XX 32	Några cementfogar fattas.	II	
Sockel	-	-	-	-	-	
Vägg	Putsad. Mot söder finns en större lagning, troligen av cement.	Vit. Mot golvet har man använt kalkfärg men längre upp på väggen okänd färgtyp.	Tillkom 1852. Bör ha målats 1950-52. I väggen mot norr finns en plåtlucka. Här fanns tidigare intag för kyrkans huvudledning.	På den nedre delen av väggarna finns fläckar av färgbortfall och fuktskador. Skadorna överrensstämmer med skadorna på tornets exteriör.	II	
Taklist	Liggande list av trä.	Blå, oljefärg	Tillkom 1852.	-	-	
Tak	Av brädor av olika bredd. Handsmidd spik.	Blå, oljefärg	Tillkom 1852.	Färgen flagar	III	
Dörr	Stomme av stående breda brädor som hålls samman av två profilerade tvärslår och långa	Grå, oljefärg	Tillkom 1852.	-	-	

	smidda gångjärnsbeslag. Mot långhuset är dörrarna klädda med spontade profilerade brädor i ett fiskbensmönster. Handtag och klinka av ålderdomlig modell.					
Trappa	Av trä. vid golvet finns ett vilplan. Trappan följer den norra väggen och vidare utmed den östra väggen. I det nordöstra hörnet finns ytterligare ett vilplan.	Trappans stomme och undersida är målad i grått och stegen i grågrön kulör, oljefärg.	Tillkom 1852.	Spår av aktivt angrepp av trämask.	I	
Trapp-räcke	Av trä. Enkel handledare mot väggen och räcke in mot rummet.	Grå, oljefärg	Tillkom 1852.	Färgen flagar bitvis kraftigt.	II	

Vindfång mellan vapenhus och långhus (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Kokosmatta på kalkstensgolv.	Brun	Kalkstensgolvet tillkom 1936.	-	-	
Sockel	-	-	-	-	-	
Vägg	Putsad och avfärgad.	Vit, okänd färgtyp.	Tillkom 1852, men när det senast målades om är inte känt.	-	-	
Taklist	-	-	-	-	-	
Tak	Putsat och avfärgat.	Vit, okänd färgtyp.	Tillkom 1852, men när det senast målades om är inte känt.	-	-	
Dörr	Dubbla fyllningsdörrar med	Ljust grå	Tillkom 1950-52.	Gummilisten mellan dörrarna är	III	

	moderna handtag, låskista och dörrstopp. Dörrbladen är klädda med en stålskena och på den ena av dörrarna finns rester av en gummilist som utgjort tätning mellan dörrarna.	oljafärg med undantag av speglarnas ramverk mot kyrkorummet som är laserade i mörkt grått med oljefärg.		sliten.		
--	---	---	--	---------	--	--

Långhus och kor (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnadsdel	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Trägolvet som i gångar och kor är lagt i öst-västlig riktning och i bänkkvarteren i nord-sydlig riktning. I huvudgången och västra delen av koret är golvbrädorna smala medan de i bänkkvarteren och korets östra del är bredare. Golvet i koret är höjt ett steg över långhusets golv. Innanför altarringen är altaret upphöjt två steg över korgolvet. Golvet i bänkkvarteren är i nivå med	Klarlack	Golvet i bänkkvarteren lades 1936 men kompletterades 1950-52 i samband med ombyggnaden då södra ingången togs bort. Det nuvarande trägolvet i kor och gångar lades vid renoveringen 1950-52. Det förefaller som att golvet har slipats vid något tillfälle men när det gjordes är inte känt.	Golvet är fläckat. I koret finns flera områden med missfärgningar, i synnerhet utmed väggarna.	III	

	golvet i huvudgången.					
Sockel	Finns utmed långhuset väggar i norr och söder. Utgörs av två på varandra liggande brädor, lika golvbrädorna.	Klarlack	Tillkom 1950-52	-	-	
Vägg	Putsade och avfärgade.	Vit med brytning mot grått. Okänd färgtyp men möjligen KC.	<p>Tillkom 1852. Äldre fotografier visar att kyrkorummets väggar varit bemålade i två olika utföranden. Äldst och troligen ursprungligt var måleri i form av draperier vid altaruppsatsen och predikstolen. Detta målades över 1913. Istället målades en romansk rundbågefris under taklisten. Kring altaret målades pilastrar som höll upp en båge med texten: Se Guds rena lamm som borttager världens synder. Dessa målningar togs bort vid renoveringen 1950-52. Därefter har kyrkorummet inte målats om.</p> <p>Spår av rundbågefrisen och väggarnas färgsättning från 1913 finns bevarade i det utrymme som uppstod när kortaket sänktes 1950-52. Utrymmet kan nås via en lucka på långhusvinden.</p>	<p>Väggarna är smutsiga och på flera ställen prickiga av mögel. På norra väggen finns märken efter vatten som runnit.</p> <p>Mot öster och väster är väggarna som smutsigast.</p> <p>I korets hörn, mot de nya väggarna, har putsen spruckit från golv till tak. Fläckvis har små fläckar av puts lossnat. På den västra väggen finns en större putsskada.</p> <p>I flera fönster bågar finns små sprickor.</p>	<p>III</p> <p>II</p> <p>III</p> <p>III</p>	

	I norr och söder är koret inbyggt. Väggarna är byggda av trä, putsade och avfärgade.	Vit med brytning mot grått. Okänd färgtyp men möjligen KC.	Tillkom vid renoveringen 1950-52.	Väggarna är smutsiga.	III	
Taklist	Kraftig profilerad taklist av trä i norr och söder. Taklisten följer de nya väggarna i koret.	Ljus grå, oljefärg.	Tillkom 1852 men förändringarna i koret tillkom 1950-52.	Färgen flagar bitvis och spikhuvuden lyser igenom.	III	
Tak	Femdelat tak klätt med brädor av olika bredd. Mellan spanten och tätt slutande mot dessa inlades porös Treetex eller liknande som fastspikades med 1"x1" lister i spanten. Vid brytningar tätades med tjock impregnerad papp.	Grå	Tillkom 1852. Vid renoveringen 1924 isolerades taket. Därefter finns inga uppgifter om åtgärder. Taket målades senaste gången vid renoveringen 1950-52.	Färgen flagar bitvis kraftigt.	III	
	Takvalv i koret som spänner mellan de nya väggar som tillkom på 1950-talet. Takhöjden är lägre än i kyrkorummet i övrigt och inklätt med hyvlade slätspåntade 1" bräder. De har därefter reveterats och avfärgats.	Vit med brytning mot grått. Okänd färgtyp men möjligen KC.	Tillkom 1950-52.	Mindre sprickor.	III	
	Läktarens undersida är ett plant tak klätt med brädor av olika bredd.	Ljust blå, oljefärg	Tillkom 1852. Vid renoveringen 1950-52 kortades läktaren av för att harmoniera med det ombyggda koret.	Färgen flagar kraftigt, i synnerhet mot norr. Det finns också vita fläckar som om färgen skavts av.	II	

Läktar-pelare	Fyra kolonner i trä med kvadratiska fundament och joniska kapitäl.	Laserade i mörkt grått. Oljefärg	Tillkom 1852. Det främre paret kolonner flyttades mot väster i samband med att läktaren kortades av vid renoveringen 1950-52.	Färgen flagar och har fläckvis fallit bort, i synnerhet på fundamenten.	II	
Trappor till läktaren	Till läktaren finns två trätrappor. De går utmed långhusets västra vägg.	Räcke och vagnstycken grå, trampstegen gröngrå, oljefärg.	Trappornas placering är den samma sedan kyrkan byggdes. Stora delar av trapporna byttes dock ut vid renoveringen 1950-52.	Färgen flagar kraftigt, i synnerhet på trappornas vagnstycken. Spår av aktiva angrepp av trämask.	II I	
Fönster-nischer	Slipad röd kalksten.	Olja eller lack.	Tillkom 1950-52. Tidigare var fönsternischerna putsade lika kyrkorummets väggar. Vid samma tillfälle byggdes nischerna på ca tio centimeter i ytterkant. Det förändrade nischernas lutning och gjorde det möjligt att placera radiatorerna under fönstren.	-	-	
Fast inredning	Se II.2.4 Kyrkobyggnaden fast inredning	-	-	-	-	

Vindfång vid sakristians ingång (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Slipad röd kalksten.	-	Tillkom 1950-52	-	-	
Sockel	-	-	-	-	-	
Vägg	Putsade och avfärgade.	Vit, möjligen	Tillkom 1950-52	Smutsiga.	III	

		KC.				
Tak	Gjuten betong. Möjligen har taket bättringsmålats vid något tillfälle.	Vit, möjligen KC.	Tillkom 1950-52	-	-	

Gamla sakristian (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Trägol. Mot norr är två brädor nyligen utbytta. I golvet finns en lucka till ett litet utrymme som kan ha använts som vinförråd. I golvet finns en gjuten skiva där kaminen tidigare stod. Där står idag ett altare.	Klarlack. Den gjutna skivan målad i grågrön kulör.	Tillkom 1950-52.	De båda nya golvbrädorna har inte lackats. Golvet är slitet och matt.	II III	
Sockel	-	-	-	-	-	
Vägg	Putsade och avfärgade. Väggen mot öster har ett parti mot golvet som målats om med färg i annan vit nyans.	Vit Ommålningen i öster har gjorts med kalkfärg medan övriga delar av väggarna möjligen är målade	Tillkom 1852. Mot öster kan man ana konturerna av ett igensatt fönster. Senaste ommålningen gjordes 1950-52. I väggen togs ingången till sakristian i öster upp 1950-52. I anslutning till elementet i söder finns en större lagning.	Väggarna är smutsiga och på flera ställen finns spår av mögel. På väggarna finns också spår av maskmjöl. Mot öster finns flera sprickor, spår av en fuktskada och mindre färgbortfall.	III III	

		med KC.				
Taklist	Hålkälslist av trä.	Grå, oljafärg	Tillkom 1950-52.			
Tak	Taket, mot vindsutrymmet, är klätt med plattor av träfiber, typ Treetex. Dessa har spikats på ett äldre pärlspontat tak som i sin tur är spikat på ett tak av breda spontade brädor. Vid dörren i norr finns en inspektionslucka till sakristians vind. Vinden är isolerad	Laserat i blågrått. Oljefärg	Tillkom 1950-52. Då isolerades troligen utrymmet.	Inspektionsluckan är inte målad. Rostiga spikhuvuden lyser igenom.	III III	
Fönster-nischer	Gjuten betong täckt av träskiva.	Grå, oljafärg	Fönsternischerna tillkom 1852, men fick sitt nuvarande utseende i samband med renoveringen 1950-52. Då byggdes nischerna på ca tio centimeter i ytterkant. Det förändrade nischernas lutning och gjorde det möjligt att placera radiatorerna under fönstren.	-	-	

Dörrar	Stomme av stående breda brädor som hålls samman av två profilerade tvärlår och långa smidda gångjärnsbeslag. Mot vindfånget är dörrarna klädda med spontade profilerade brädor i ett fiskbensmönster. Handtag och klinka av en modell som ska se ålderdomlig ut. På insidan av dörren finns också en kraftig tvärlå av smide som fungerar som låsanordning.	Grå, oljefärg	Tillkom 1852. Dörren kan ursprungligen ha suttit vid den södra ingången och flyttades till sakristian då den nya ytterentrén byggdes 1950-52. I samband med det byggdes dörren om för att passa. Lås och handtag är från 1950-52.	-	-	
Fast inredning	I sakristian finns två skåp för förvaring, främst av textilier. För vidare rekommendationer vad gäller förvaringen av kyrkans textilier hänvisas till den inventering av textilier som pågår inom Växjö stift.	Grå, oljefärg	Tillkom 1950-52.	-	-	

Rum norr om koret, sakristia och passage till gamla sakristian, 1950-52 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Linoleummatta.	Grå	Tillkom 1950-52.	Mattan är sliten och smutsig. Skarvarna har vikt sig uppåt.	III	
Sockel	-	-	-	-	-	

Vägg	Mot norr och öster putsat murverk som avfärgats. Väggens mot öster har lagats i anslutning till dörren och bättringsmålats	Vit, kalkfärg eller KC.	Tillkom 1852.	Väggarna är smutsiga och har spår av mögel och maskmjöl. I rummets nordvästra hörn, vid anslutningen till väggen från 1950-talet har putsen rämnat från golv till tak.	III III	
	Mot söder och väster putsad brädvägg som avfärgats.	Vit, kalkfärg eller KC.	Tillkom 1950-52.	Smutsiga.	III	
Tak	Plant, klätt med brädor.	Grå, oljefärg	Tillkom 1950-52.	-	-	
Taklist	Hålkälslist.	Grå, oljefärg	Tillkom 1950-52.	-	-	
Fönster-nisch	Slipad röd kalksten	Olja eller lack.	Tillkom 1852 men fick sin nuvarande utformning 1950-52. Då byggdes nischen på ca tio centimeter i ytterkant. Det förändrade nischens lutning och gjorde det möjligt att placera en radiator under fönstret.	-	-	
Dörrar	Mot koret. Högerhängd fyllningsdörr. Mot koret är dörren klädd med horisontella breda skivor. Handtag i form av stora ringar i gammal stil. Modernt skjutlås. Smidda spikar.	Grå, oljefärg	Tillkom 1950-52.	Dörren är smutsig. Mot norr finns torrskador som gjort att färgen börjat flaga.	II	

	Mot sakristian. Dörröppningen är den gamla ingången till sakristian från koret. Vänsterhängd fyllningsdörr med moderna handtag i gammal stil.	Grå, oljefärg	Dörröppningen tillkom 1852 men dörren fick sin nuvarande utformning och funktion vid renoveringen 1950-52.	Smutsig. Färgen flagar.	III	
Övrigt	I rummet förvaras den gamla altartavlan (se rubriken II.2.5 Inventarier), mässingsljusstakar, kollektåvar m m I rummet finns också manövercentral för klockringningen, se vidare under rubriken II.2.3 Kyrkobyggnadens installationer.	-	-	-	-	

Rum söder om koret, elcentral och förråd (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnadsdel	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Plastmatta med medaljongmönster	Brunt och beig	Mattan lades in 1977.	-	-	
Sockel	Av trä.	Klarlack	Tillkom 1950-52.	Spår av maskangrepp.	I	

Vägg	Mot söder och öster putsat murverk som avfärgats. Mot öster finns en större lagning med cementbruk.	Vit, kalk eller KC.	Tillkom 1852. Spår av en aprikosfärgad puts under den nuvarande.	Mindre sprickor. Vid anslutningarna mellan de gamla och nya väggarna har putsen spruckit från golv till tak.	III III	
	Mot norr och väster putsad brädvägg som avfärgats.	Vit, kalk eller KC.	Tillkom 1950-52.	Smutsiga.	III	
Tak	Plant, klätt med brädor.	Grå, oljefärg	Tillkom 1950-52.	-	-	
Taklist	Hålkälslist.	Grå, oljefärg	Tillkom 1950-52.	-	-	
Fönster-nisch	Gjuten med cement och målad.	Vit, okänd färgtyp.	Tillkom 1852 men fick sitt nuvarande utseende vid renoveringen 1950-52. Då byggdes nischen på ca tio centimeter i ytterkant. Det förändrade nischens lutning och gjorde det möjligt att placera en radiator under fönstret.	Smutsig. I nischen finns ett hål.	III III	
Dörr	Mot sakristian. Dörröppningen är den gamla ingången till sakristian från koret. Högerhängd fyllningsdörr med moderna handtag i gammal stil.	Ljust grå, oljefärg	Tillkom 1852 men fick sitt nuvarande utseende och funktion vid renoveringen 1950-52.	Färgskikten är slitna och flagnar bitvis.	III	
Övrigt	I rummet finns kyrkans huvudcentral för styrning av värme och belysning. I rummet finns två omålade standardskåp för förvaring.					

Läktare (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnadsdel	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	
Golv	I anslutning till trapporna ligger ett trägolv.	Målat i gröngrå, oljefärg.	Detta golv har kvar läktarens ursprungliga nivå från 1852.	-	-	
	Trægolv höjt ett steg över det målade golvet. Golvet är höjt ytterligare ett steg såväl mot norr som mot söder.	Klarlack.	Tillkom 1950-52 då läktaren förminskades och gradängerna togs bort.	-	-	
Sockel	-	-	-	-	-	
Vägg	Se långhus och kor	-	-	-	-	
Taklist	Se långhus och kor	-	-	-	-	
Tak	Se långhus och kor	-	-	-	-	
Bröstning	Består av stående breda brädor som hålls samman av en kraftig överliggare. Konstruktionen vilar på en kraftig profilerad gesims. Bröstningens mittparti markeras av pilastrar och är något utskjutande över mittgången. I det utskjutande partiet sitter en dekorativ medaljong med en strålande sol.	Grått, lasyr i gråbeiget, guld och blått. Överliggar en i brunt och insidan i grått. Oljefärg	Bröstningen hade ursprungligen ett antal spegelfält i olika storlekar. I fälten var texter målade. Det nuvarande utseende tillkom i samband med renoveringen 1950-52.	Färgen flagar fläckvis och på en del ställen har färgen fallit bort.	II	
Skydds-räcken	Vid trapporna och vid fönstren mot norr och söder finns skydds-räcken. De består av tunna ribbor mellan kraftigare stolpar.	Grå, oljefärg	Tillkom i samband med renoveringen 1950-52 då läktarens bänkar och gradänger togs bort.	-	-	
Fast	Se II.2.4 Kyrkobyggnaden fast	-	Orgeln flyttades i samband med	-	-	

inredning	inredning		renoveringen 1950-52 närmare den västra väggen. Orgeln står placerade på det som var läktargolvets ursprungliga nivå.			
-----------	-----------	--	---	--	--	--

Tornrum plan 2 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Prioritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Obehandlat trägolv	-	Tillkom 1852	Smutsigt, mycket dödaflugor och skräp.	III	
Vägg	Putsade med kalkbruk och avfärgade. Tornet vilar inte på långhusets västvägg. I väggen mot öster finns en stor valvbåge. Troligen är denna valvbåge ett sätt att minska tornets murverk och göra en besparing i byggkostnaderna. Mot öster är ett område upp till ca 2 m ommålat med kalkfärg eller KC-färg.	Vit, kalkfärg	Tillkom 1852. På väggen i valvbågen har någon gjort en inristning förefaller lyda D P S N 65 J O. Initialerna förekommer på flera platser i väggytsen.	Väggarna är smutsiga och det finns fläckar med mögel. Flera fina sprickor finns i väggarna, främst i anslutning till fönstrens valvbågar.	II? III	
Tak	Obehandlade brädor.	-	Tillkom 1852.	-	-	
Trappa	Av trä som börjar i väster och följer rummet vägg mot norr för att sluta i öster.	-	Tillkom 1852	-	-	
Trapp-räcke	Av trä	-	Tillkom 1852	-	-	
Dörr till långhus-vind	Dörren är av stående breda brädor. Sidan mot långhusvinden är klädd med Minerit för brandskydd.	-	Dörren är troligen original från 1852 men har under senare tid förstärkts med Minerit eller liknande material.	-	-	

Övrigt	I rummet finns en äldre mekanik för klockringningen bevarad.	-	De inventarier som förvaras i rummet har gått igenom i samband med projektet Inventarier tagna ur bruk 2008.	Vid besök i kyrkan sommaren 2009 hade utrymmena ännu inte städats.	I	
--------	--	---	--	--	---	--

Tornrum plan 3 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Pri- oritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Obehandlat trägolv	-	Tillkom 1852.	Smutsigt, mycket dödaflugor. En del av golvbrädorna är hårt slitna.	II III	
Vägg	Putsade med kalkputs och avfärgade med kalkfärg.	Vit, kalkfärg	Tillkom 1852.	Väggarna är smutsiga. I den nordöstra hörnan finns en större fläck med alger. Fläckar med mögel. Omfattande putssläpp och flera mindre sprickor.	II III	
Tak	Av trä. Taket utgörs i huvudsak av golvet till fjärde tornrummet.	-	Tillkom 1852.	-	-	
Trappa	Av trä. Trappan börjar på den södra väggen och följer den västra för att sluta mot norr.	-	Tillkom 1852.	-	-	
Skydds-räcke	Av trä.	-	Tillkom 1852.	-	-	

Tornrum, plan 4 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Pri- oritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Obehandlat trägolv. Lite större vilplan.	-	Tillkom 1852.	-	-	
Vägg	Nedre delen utgörs av tornets putsade murverk.	Vit	Tillkom 1852.	Putsen sitter lös på flera ställen.	III	
	Övre delen består av tornhuvens takstolar och svall.	-	Tillkom 1852.	-	-	
Tak	Av trä.	-	Tillkom 1852.	-	-	
Trappa	Av trä som går upp till lanterninen mitt i tornet.	-	Tillkom 1852.	-	-	

Lanternin, plan 1 (se cd med dokumentationsbilder under flik 15)

Byggnads-del	Konstruktion och material	Färg: kulör och material	Kulturhistorisk kommentar	Brister/skador	Pri- oritet	Åtgärdat: datum och signatur
Golv	Obehandlat trägolv.	-	Tillkom 1852.	-	-	
Vägg	Omålad brädpanel.	-	Tillkom 1852.	-	-	
Tak	Av trä. Brädorna är lagda i ett rombiskt mönster.	-	Tillkom 1852.	Mindre rötskada i takets mitt.	III	
Fast inredning	Se vidare under rubriken II.2.3 Kyrkobyggnadens installationer.	-	-	-	-	

II.2.3 Kyrkobyggnaden installationer

El och tele

Kyrkan försågs med elektrisk belysning vid renoveringen 1950-52. Beskrivning och ritningar för anläggningen upprättades då av Tor Engströms Konsult. Ingenjörbyrå, Kalmar.

Elanläggningens huvudcentral, som är placerad i rummet söder om koret. Kabel följer enligt ritning från 1951 kyrkans södra fasad. Var den därefter tar vägen vet dock ingen inom församlingen idag. Sannolikt ansluter den till det elskåp som är placerat utmed kyrkogårdsmuren mot prästgården. Elcentralen har kompletterats vid senare tillfällen, troligen på 1980-talet och 1991. Kyrkans huvudsäkring har nedsäkrats från 63A till 35A. Där finns också central för automatsäkringar. Alla ledningar från 1950-talet har dock inte bytts ut. På vinden och i tornet finns flera textilkablar kvar. En del av ledningarna som drogs på 1950-talet bilades in i väggarna.

Ljuskronor och spotlights i kyrkorummet styrs från centralen i rummet söder om koret. Lampor infällda i läktarens tak har strömbrytare innanför långhusets dörrar. Orgelfasadens belysning har strömbrytare placerad på orgelfasaden. Kyrkorummet armaturer beskrivs under II.2.4 Kyrkobyggnaden fast inredning, Belysning.

I rummet norr om koret finns en sk Minialma. Här ifrån kan värmesystemet och klockringningen tidstyras. Idag sköts dock såväl värme som klockringning manuellt. I anslutning till Minialman finns också reglage för klockringningen.

Elcentral finns också i tornets andra våning som bl a styr motorn till orgelfläkten.

Vid kyrkans sydöstra hörn finns ett kraftuttag som används för arbeten på kyrkogården.

I sockenmagasinet finns reglage för ytterbelysningen. Tidur installerades på 1990-talet. År 2008 installerades ett relä.

Elrevision utförs vart fjärde år genom avtal med Ahlqvists Ingenjörbyrå HB i Kalmar. Den senaste besikten utfördes under 2006. Revisionen påtalar flera brister när det gäller elanläggningen i Smedby kyrka. Jordfelsbrytar 0-300 mA bör installeras för hela anläggningen. I kyrkorummet är bänkvärmarnas upphängning bristfällig och uttag N1 10A i skyddsjordat utförande och i ej skyddsjordat utförande i samma rum är inte lämpligt. Det sistnämnda problemet finns också när det gäller uttag N1 10A på läktaren. Tygomspunnen kabel finns kvar i tornet och i tornet saknas också en lampkupa. Synpunkterna ska snarast åtgärdas.

Service utförs av Rolfs Elektriska AB Degerhamn.

Uttag för fast telefon har funnits i rummet norr om koret. Idag finns ingen telefon.

Brister och skador

Som en följd av att huvudsäkringen sänkts från 63A till 35A har funktionen av elsystemet begränsats. Som exempel kan inte elektriska bänkvärmare och vägghängda radiatorer användas samtidigt. (Prioritet III)

Det råder en viss osäkerhet kring vilka åtgärder som gjorts när det gäller de synpunkter som framkommit vid elrevisionen. De fel och brister som påtalas i elrevisionen bör åtgärdas

(Prioritet II). Delar av systemet är ålderdomligt med flera gamla strömbrytare och eluttag i kyrkorummet. Merparten av kablarna har bytts ut men i tornet och på långhusets vind finns dock en del textilkablar kvar (Prioritet II)

Eftersom det idag inte är helt klart för någon inom församlingen hur kyrkans elsystem är anslutet till elnätet och var elskåpet finns bör man ta reda på detta (Prioritet II).

Värme och sanitet

Vatten och avlopp saknas inne i kyrkan. Torrtoalett för besökare är inredd i sockenmagasinet. Det gjordes i början av 1990-talet.

Brunn finns öster om sockenmagasinet. I sockenmagasinet finns hydrofor. En äldre hydrofor från 1950-talet byttes ut mot ny 2008. Den nya är av märket Wellmate och rymmer 112 liter. Brunnen och hydroforen förser kyrkogårdens fem vattenposter med vatten.

Kyrkan värmdes tidigare av en gjutjärnskaamin i koret och en i sakristian. Dessa togs bort 1950-52. Då installerades det värmesystem som finns i kyrkan idag. Elradiatorerna är av märket El A/B Ergo Västerås. I långhuset finns två radiatorer med effekten 2000 W och 3X380 V och sex stycken med effekten 1500 W och 3X380 V. De är placerade under långhusets åtta fönster i norr och söder. Mot den västra väggen, under läktaren, sitter två radiatorer med effekten 900 W och 220 V. I koret sitter sex radiatorer med märkningen 1500 W och 3X380 V. På läktaren finns ytterligare fyra radiatorer, två mot väggen i väster och två på läktarbröstningens insida. Dessa har samma effekt som radiatorerna under läktaren. I sakristian finns två oljefyllda radiatorer placerade under fönstren. De installerades 2003 eller 2004. I rummen norr och söder om koret finns ytterligare en radiator i varje rum. Bakom flera av radiatorerna, i synnerhet i långhuset, sitter skivor mot kyrkans murverk. Skivorna innehåller troligen asbest. Radiatorerna i långhuset kompletteras av bänkvärmare även de av märket El A/B Ergo med effekten 500 W och 220 V. Värmarna är placerade under bänkarna och täcker bänkhälvorna närmast mittgången.

Kyrkan används främst som sommarkyrka och kyrkorummet värms normalt sett inte under vinterhalvåret. Sakristian är dock uppvärmd och har en grundtemperatur på 16-17°C. Kyrkorummet värms temporärt upp i samband med de stora helgerna som jul och påsk samt vid t ex begravningar. När kyrkan värms under vinterhalvåret slår vaktmästarna på strömmen på fredagen före förrättningen. Om det varit kallt krävs att man slår på värmen tidigare. Vid förrättningar strävar man efter en temperatur på 18°C. Eftersom kyrkans huvudsäkring har nedsäkrats kan inte samtliga bänkvärmare och radiatorer slås på samtidigt. Termostater finns i trappan upp till predikstolen och i sakristian.

I samband med den exteriöra renoveringen 1991 rekommenderades en översyn av elsystemet och byte av radiatorerna till nya elradiatorer med olja. Det var dock bara sakristians radiatorer som byttes.

Mätning av temperatur och luftfuktighet utförs kontinuerligt i kyrkan av Arkitekt och Miljö AB i Kalmar. Vid besök i kyrkan 2009-09-08 var luftfuktigheten och temperaturen i långhuset 71%RH respektive 18°C. En mätare placerad på altarringens insida visade 64,5%RH.

Värmesystemet servas av Dahlströms VVS.

Brister och skador

Mögel och pågående insektangrepp tyder på att luftfuktigheten tidvis är för hög i kyrkan. Samtidigt finns stora spjälkningsskador i färgskikten som visar att det tidvis är för torrt inomhusklimat. Konservatorerna vid Jönköpings läns museum gör i sin rapport samma iakttagelser. En utredning om kyrkans klimat pågår. Dokumentation och utvärdering görs av Arkitekt och Miljö AB.

Radiatorerna är slitna och flera av dem har antagit en gulbränd ton. Åldern gör att deras effektivitet och säkerhet kan ifrågasättas. Som nämnts ovan finns det gott om mögel på väggarna och inventarier och byggnadsdelar av trä är angripna av trämask. Angreppen är så omfattande att en sanering bör göras omgående (Prioritet I). Problemen indikerar att klimatet i kyrkan inte är tillfredsställande. En av orsakerna till problemen kan vara att kyrkan står ouppvärmad vintertid. Rutiner för uppvärmning bör ses över (Prioritet I).

Ventilation

Långhusets och sakristians grund ventileras genom de plåtventiler som finns i sockeln, sex på långhuset och två på sakristian.

Ljud

Kyrkans fasta ljudanläggning består av en UniVox PLS 100 samt en Sennheiser. Ljudanläggningen har en trådlös mikrofon som är kopplad till den teleslinga som finns i kyrkorummet. Mottagaren och sändare till de trådlösa mikrofonerna är placerad i den bakre bänken på kyrkans norra sida. Kassettspelare och CD-spelare saknas. Den fasta anläggningen kompletteras av en portabel förstärkare/högtalare av fabrikat Roland och en mikrofon med sladd.

Brister och skador

Skylden som berättar att det finns en teleslinga i kyrkorummet är fastsatt med tejp som är på väg att släppa. En ny skylt med ordentlig upphängningsanordning bör sättas upp (Prioritet III).

Klockringning och lucköppning

Automatisk klockringning och luckmanöverordning installerades 1977 av Bergholz Klockgjuteri AB, Sigtuna. I lanterninen finns äldre hydraulisk lucköppningen bevarad. Idag kan inte luckorna mot söder och öster öppnas.

Klockringningen styrs från en panel i rummet norr om koret. Ringningen kan också styras från predikstolen och från central i lanterninen.

Funktionen av klockringning och lucköppning kontrolleras årligen genom avtal med Skånska klockgjuteriet, Hammerhög. Inspektioner på Öland utförs av Per Johansson och Göran Malmström. Vid dessa kontroller medverkar också kyrkvaktmästare Ingmar Pettersson.

Brister och skador

Enligt Skånska klockgjuteriet är klockringningen i gott skick. Lucköppningen är däremot mycket gammal. Systemet läcker olja vilket gör det brandfarligt. Anläggningen bör enligt Skånska klockgjuteriet bytas omgående (Prioritet II).

Åskskydd

Kyrkan saknar idag åskledare.

Brister och skador

Åskledare bör installeras. (Prioritet II)

Brandlarm

Kyrkan saknar brandlarmanläggning.

Vid det norra bänkkvarterets skärm under läktaren finns en skumsläckare placerad tillsammans med en brandfilt. Placeringen utmärks av en skylt på bänkskärmens överliggare. På läktaren finns en kolsyresläckare, även den utmärkt med en skylt, och i sakristian en mindre pulversläckare.

Vägledande skyltar är monterade över långhusets ingång i väster samt vid dörren från koret till rummet norr om koret. Uppgifter om hur många personer som får vistas i kyrkan saknas.

Från 2005 har myndigheternas rutiner för brandskydd förändrats. Räddningstjänstens brandsyn har upphört och ansvaret för brandskydd ligger genom egenkontroller tydligare på fastighetsägare och verksamhetsutövare. Rutiner för brandskyddsarbetet skall utarbetas. Skriftlig redogörelse för brandskyddet skall upprättas och skickas in till kommunen. Arbetet pågår inom församlingen.

Brister och skador

Arbetet med redogörelsen för kyrkans brandskydd som ska lämnas till kommunen bör slutföras (Prioritet I).

Uppgifter om hur många personer som får vistas i kyrkan och vilka restriktioner som gäller bör anslås i kyrkan (Prioritet II).

Tillgänglighet

Det är inte helt enkelt för en rullstolsburen person att ta sig fram till kyrkans ingång eftersom det inte finns några gångar på kyrkogården. Ingången ligger dessutom längst bort från parkeringen. Vid kyrkans entré i väster finns en ramp upp till trappans plan. Vid ingången finns dock en hög tröskel med höjden fyra cm mot trappan och tio cm mot vapenhuset. Ytterligare en tröskel, fem cm hög, finns mellan vapenhuset och vindfånget mellan vapenhuset och långhuset. I kyrkorummet placeras rullstolar i huvudgången som är ganska bred. Till koret är golvet höjt ett steg. Alla dessa nivåkillnader saknar anpassning som gör utrymmena lätt tillgängliga för den som är rullstolsburen.

Brister och skador

En större utredning om tillgänglighet kommer att göras inom SÖKS under 2010.

Inbrotts- och stöldskydd

Kyrkans inbrotts- och stöldskydd beskrivs i en separat bilaga, ej bifogad.

II.2.4 Kyrkobyggnaden fast inredning

(Lösa inventarier redovisas under II.2.5.)

Kyrkans fasta (och lösa) inventarier av trä besiktigades av konservator Eva Järnerot, Jönköpings länsmuseum 2002. Resultatet av besiktningen finns redovisad i rapporten ”Inventeringsprotokoll för Smedby k:a” daterad 2002-05-08. Rapporten innehåller såväl en allmän bedömning av inredningens (och föremålens) tillstånd, klimat- och förvaringsförhållanden, som en objektsvis redovisning av skador eller andra problem. Analysen föreslår också en handlingsplan för åtgärder och rekommendationer för förebyggande skyddsarbeten. Rapporten bifogas i sin helhet, se bilageförteckning.

Länsmuseets prioriteringar redovisas som tidigare (I-III) medan Jönköpings läns museums konservators prioriteringar redovisas med 1, 2 och 3. 1 innebär att åtgärden är akut och bör vidtas inom 0-2 år, en 2:a bör åtgärdas inom 2-5 år och en 3:a inom 5-10 år.

En sanering mot skadedjur utfördes 1993 av Ansvar AB. Vid besök i kyrkan 2009-06-22 kunde fler angrepp av trämask konstateras. Det är därför angeläget att en sanering görs snarast (Prioritet I).

Nedan beskrivs kyrkans fasta inredning. Här beskrivs även kyrkorummets fast monterade belysningsarmaturer och kyrkans klockor.

Läktarbröstning

Läktarbröstningen är utförd i nyklassicistisk stil. Den är uppbyggd av breda brädor mellan profilerade lister. Mittenpartiet är något utskjutande över mittgången och markeras av två pilastrar samt en dekorativ medaljong med utskuren strålände sol. Hela bröstningen är målad gråa nyanser och brunt med detaljer i blått och guld. Läktaren byggdes om 1950-52 för att få bättre symmetri i rummet då koret byggdes om. Det innebar att läktaren förminskades. Gradänger och bänkar togs bort. Läktarbarriären behölls men sex dekorativa spegelfält i olika storlekar, två av dem med målade textband, togs bort.

Brister och skador

Färgen flagar fläckvis på hela bröstningen. (Prioritet II)

Bänkinredning

Bänkinredningen tillkom 1852 då den nya kyrkan byggdes. Bänkarna är idag indelade i två kvarter men fram till 1950-52, då den södra ingången sattes igen, fanns tre bänkkvarter. Vid samma tillfälle kortades bänkarna av mot ytterväggarna. Bänkar har också tagits bort längst fram och längst bak i långhuset. Bänkinredningen är utförd i nyklassicistisk stil. Den är sluten mot mittgången och öppen mot sidogångarna. Gavlar och skärmar är dekorerade med enkla speglar. Sittbänkar och gavlar är målade i ljust grått, överliggare och golvlister i mörkare grått, speglarna i rödbrunt och speglarnas ramar i ljust blått. Den nuvarande färgsättningen tillkom vid renoveringen 1950-52.

Brister och skador

Färgen flagar fläckvis kraftigt (Prioritet II). Det finns också spår av aktiva maskangrepp (Prioritet I).

Predikstolen

Predikstolen är utförd i senbarockstil. Den är tillverkad 1698, troligen av Anders Colleur, och inköptes som ersättning för den predikstol som förstörts då tornet rasade 1774. Därefter har predikstolen 1783 försetts med nya ornament snidade av bildhuggaren A G Wadsten. Predikstolen är placerad på korets norra vägg och har en sexsidig korg och ljudtak. Till predikstolen kommer man via trappa från koret.

Brister och skador

I spacklade fogar finns spjälkningsskador som är estetiskt störande. Områden med gul metall har oxiderat (Prioritet 3). Även i anslutning till predikstolen finns spår efter aktiva maskangrepp (Prioritet I).

Altarmålning, altaruppsats och altarbord

Altarmålningen tillkom 1952. Den är målad av konstnären Axel Schmidt, Båstad. Motivet är Kristus stiger ur klippgraven. Denna målning ersatte en äldre altarmålning med motivet Jesus i Getsemane från 1852 av N J Jonsson. N J Jonsson utförde även väggmålningar i den intilliggande prästgården.

Altaruppsatsen är skulpterad av konstnären Anders Dahlström d ä 1755. Den överfördes alltså från den gamla kyrkan till den nya. Ursprungligen har flera av de träskulpturer som finns på olika platser i kyrkan ingått i altaruppsatsen. Idag står endast de båda figurerna för Lag och Evangelium kvar på sina platser.

Brister och skador

Altaruppsatsens skulpturer har omfattande spjälkningsskador och fläckar av störande färgbortfall (Prioritet 1). Både altaruppsatsen och altartavlan är smutsiga och behöver rengöras (Prioritet 3). På hela altaruppsatsen och altarbordet finns spår av aktiva maskangrepp (Prioritet I).

Orgel och orgelfasad

Orgeln tillverkades 1896 av E A Setterqvist&Son, Örebro. Instrumentet ombyggdes delvis 1952 av orgelbyggaren Einar Berg, Bromma.

Orgelfasaden tillkom även den 1896.

Brister och skador

Vid A Mårtenssons Orgelfabrik AB:s besiktning av orgeln 2005 bedömdes instrumentet behöva rengöras om fem år. I samband med rengöringen ska läckage under pipstockar och slejfer åtgärdas.

Orgelfasadens förgyllning spjälkar och det finns också mindre bortfall. Slagmetallen är kraftigt oxiderad och hela fasaden är mycket smutsig. (Prioritet 1). På orgelfasaden fanns spår av aktiva maskangrepp (Prioritet I).

Dopfunten

Dopfunten är troligen tillverkad på Gotland under 1200-talet och utförd i romansk stil.

Gravhäll

I vapenhusets golv ligger Magnus Roswalls gravhäll från 1779. Hällen har följande inskription: Här Under Ligger Stoffet Af Sal Hr Kyrkoherden Magi Man Roswall Född 1711 Död 1779 Han Dog Om Det Är Att Dä Til Årans Himmel Draga At Trogne Herdens Lön Och Lifsens Krona Taga Apostl C XX 32. Hällen är trots sin utsatta placering inte hårt sliten. Roswall var den präst som drev igenom ombyggnaden av kyrkan på 1770-talet. I samband med arbetena rasade tornet och stora delar av kyrkorummet och dess inventarier skadades.

Belysning

Över bänkkvarteren hänger fyra elektrifierade mässingskronor, var och en med tolv ljuspipor. Över dopfunten hänger en krona i mässing och kristall med sex ljuspipor. I korets inbyggda utrymme är två spotlights placerade på gesimsen. De fyra mässingskronorna och spotlightsen styrs från en panel i rummet söder om koret. Under läktaren sitter två elektriska belysningar med antikglas som tänds med strömbrytare på väggen innanför långhuset dörrar. På orgelfasaden sitter sexlysrörsbelysningar som tänds med strömbrytare på orgelfasaden. Orgelns spelbord har en modern kontorslampa samt mindre belysningar för pedalerna. I rummen norr och söder om koret samt i vapenhuset hänger lyktformade takbelysningar och i sakristian en elektrifierad ljuskrona av trä och smide.

Brister och skador

Styrning för belysningen finns idag i rummet söder om koret. För att kunna reglera ljuset på ett bättre sätt under gudstjänster och förrättningar skulle en lösning där man kan styra ljuset från kyrkorummet åstadkommas (Prioritet III).

Textilförvaring

Kyrkans textilier förvaras i två skåp i sakristian. I det ena skåpet förvaras antependier, altardukar och stolor och i det andra albor, mässhakar och bårkläden. Två kollektståvar förvaras i rummet norr om koret.

2009 påbörjades arbetet med en stiftsomfattande inventering av kyrkliga textilier.

Brister och skador

Textilförvaringen har idag flera brister, främst när det gäller förvaringen av gamla mässhakar och antependier. Konservatorerna från Jönköping anser att man bör göra en större översyn av textilförvaringen. Ett önskemål är då att de äldre mässhakarna får en liggande förvaring. Det finns dock en del mindre problem som med hjälp av enkla åtgärder kan förbättra situationen omgående. Mässhakarna bör förses med anpassade, vadderade och klädda galjar. De bör också, liksom kollektståvarna, förses med skyddsöverdrag i bomullstyg. Andra föremål som förvaras i textilskåpen bör tas bort så att utrymmet blir luftigare. I dagsläget har en kollektståv och ett antependium skador som bör åtgärdas av konservator.

Kyrkklockor

Lillklockan är gjuten 1680 i Stockholm, troligen av den kände klockgjutaren Johan Meyer. Den har följande inskriptioner: ”Soli Deo Gloria Till Gudz namns ähra och Smedby Kyrka till pryldo gjuten under Konung Carl XI Regemente anno 1680. Gloria in exelsis me fundebat Holmiae”.

Storklockan inköptes 1878 av klockgjutaren J P Forsberg, Kalmar. Troligen var det en äldre klocka som då göts om men varifrån denna klocka kom är inte känt. Inskriptionen lyder ”Kommer låter oss tillbedja och knäböja och nedfalla för Herranom. Ty han är vår Gud och vi

hans fosterfolk och hans händers får. Dav Ps 95:6-7. Omgjuten af J P Forsberg, Kalmar MDCCCLXXVIII för Smedby kyrka under P G Karlssons ämbetstid”.

II.2.5 Inventarier

Kyrkans lösa (och fasta) inventarier av trä besiktigades av konservator Eva Järnerot, Jönköpings länsmuseum 2002. Resultatet av besiktningen finns redovisad i rapporten ”Inventeringsprotokoll för Smedby k:a” daterad 2002-05-08. Rapporten innehåller såväl en allmän bedömning av inredningens (och föremålens) tillstånd, klimat- och förvaringsförhållanden, som en objektsvis redovisning av skador eller andra problem. Analysen föreslår också en handlingsplan för åtgärder och rekommendationer för förebyggande skyddsarbeten. Rapporten bifogas i sin helhet, se bilageförteckning. De förslag till åtgärder som ges under rubriken ”Anmärkningar/Tillstånd för byggnadsverk och objekt” har inarbetats i planerna för vård och underhåll, under punkt III.1.

Utöver ovan angivna inventering från 2002 finns en inventarieförteckning upprättad av Södra Ölands kyrkliga samfällighet. Förteckningen uppdaterades 2006 av antikvarie Monika Rasch.

Länsmuseets prioriteringar redovisas som tidigare (I-III) medan Jönköpings läns museums konservators prioriteringar redovisas med 1, 2 och 3. 1 innebär att åtgärden är akut och bör vidtas inom 0-2 år, en 2:a bör åtgärdas inom 2-5 år och en 3:a inom 5-10 år.

Brister och skador

I rapporten bedöms konservatorsarbeten som akuta när det gäller ett par nummertavlor (den ena i kyrkorummet och den andra förvarad i sakristian), äldre altarmålning (rummet norr om koret), tre träskulpturer (föreställande Maria och Johannes (vid dopplatsen) samt ytterligare en skulptur föreställande en kvinna (rummet norr om koret). Konservatorsåtgärder är även akuta för ett skulpterat bladornament (sakristian), två skulpterade överstycken (sakristian, har krönt nummertavlorna) och en Kristusskulptur (på skåp i sakristian) som ingått i en äldre altaruppsats. Samtliga föremål uppvisar kraftiga spjälkningskador med färgbortfall. Den äldre altarmålningen har också revor och hål som behöver lagas (Prioritet 1). På några av föremålen finns också spår av maskangrepp som man anser behöver undersökas för att konstatera om angreppen är aktiva eller ej. Vid besök i kyrkan 2009-06-22 kunde konstateras att flera av angreppen är aktiva. För de uppräknade föremålen bedöms att konservatorsinsatser bör utföras inom två år (således senast 2004). Inga insatser har dock gjorts. För votivskeppet behövs en rengöring (Prioritet 3). Åtgärder mot trämask bör dock göras snarast (Prioritet 1).

II.3 ÖVERGRIPANDE KULTURHISTORISK BEDÖMNING FÖR KYRKOMILJÖ OCH KYRKA

Kulturhistorisk bedömning för kyrkogården finns i separat kyrkogårdsrapport, se Beskrivande del II B.

II.3.1 Generella värden

Som alla andra kyrkobyggnader uppförda före utgången av år 1939 skyddas Smedby kyrka genom Kulturminneslagen (SFS 1988:950). Lagskyddet är ett uttryck för att dessa kyrkor anses ha ett högt kulturhistoriskt värde. Det är inte enbart kvalitativa, estetiska eller historiska egenskaper som tillmäts värde, utan också symboliska, icke-materiella. Varje kyrka utgör ett lokalt kulturarv för sin trakt och är ofta bland de äldsta byggnaderna i socknen. Kyrkorna har generella värden, d v s sådana som är gemensamma för alla kyrkor. I skriften ”Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning av kyrkor”, utgiven av Riksantikvarieämbetet, ges exempel på sådana värden och karaktärsdrag. Kyrkan och kyrkomiljön är karaktärsskapande för bygden, ett landmärke och en orienteringspunkt i landskapet. Den är en symbol för trygghet, kontinuitet och förankring i tillvaron. Det lagliga skyddet omfattar kyrkobyggnadens exteriör och interiör, dess inventarier samt kyrkogården med dess byggnader och fasta anordningar.

II.3.2 Allmän bakgrund

De öländska kyrkorna har en betydligt högre andel ombyggda medeltidskyrkor än fastlandet. Dessa medeltida sockenkyrkor var i huvudsak uppförda på 1100-talet som enkla absidkyrkor, men byggdes ofta om under 1200-talets orostider och befästes. Under de följande seklernas krig kom kyrkorna ofta att användas som skydd för befolkningen. Krigen, som vid flera tillfällen drabbade ölänningarna och deras kyrkor hårt ända fram till 1700-talet, var en viktig orsak till att det gick långsamt med återuppbyggnad och att underhållet ofta fick stå tillbaka för återanskaffning av nödvändiga inventarier. Vid 1700-talets mitt var kyrkobeståndet i princip oförändrat sedan medeltiden och utgjordes av en brokig samling kombinerade kyrkor och sockenbefästningar vilka också användes som magasin. Att anpassa dessa trånga och dåligt underhållna byggnader för de växande församlingarnas behov var en svår uppgift.

Kyrkorna på Öland har formats av öns relativa fattigdom och isolering, vilket sannolikt har bidragit till att ge lokala självständiga och uppfinningsrika byggmästare utrymme att återanvända och ta tillvara så mycket som möjligt av de äldre kyrkorna. Denna sparsamhet har lett till att proportionsförhållandena vanligen är långt ifrån den klassiska harmoni som förordades av Överintendentsämbetet vid tiden. Tornen är ofta kraftiga i förhållande till långhuset, lanterninerna något överdimensionerade, fönstren på tornen gärna små, få och oregelbundet placerade. Närmast de nyklassicistiska idealen kommer de kyrkor på ön som nybyggdes på 1820-talet och framåt.

Från början till mitten av 1800-talet ledde de stabilare politiska och ekonomiska förhållandena tillsammans med en stadigt växande folkmängd till ökad kyrkobyggnadsverksamhet på Öland, liksom i landet i övrigt. På Öland kom dock om- och tillbyggnader att vara vanligare än hel nybyggnad. Genom en kunglig förordning 1759 hade byggande av klockstaplar av trä förbjudits på det trädfattiga Öland. De medeltida tornen påbyggdes därför med lanterniner i klassicistisk stil för att härbärgera kyrkklockorna.

II.3.3 Kyrkomiljön och kyrkan med fast inredning och inventarier

Någon gång under 1000-talet byggdes den första kyrkan i Smedby. Den bestod då av långhus, kor och absid. Under 1200-talets första hälft påbyggdes denna kyrka med ett torn. Kyrkan var en av de minsta på Öland. Det kommenterades av Linné då han den sjätte juni 1741 under sin öländska resa besökte Smedby. Han beskriver kyrkan som trång och mörk. Särskilt förvånad var han över hur svårt det var för församlingsborna att se prästen eftersom öppningarna mellan kyrkans olika delar var så små och låga. *Af allt detta kunde man döma, at kyrkan war mycket antique.*

Enligt Frigeliuss avbildning från 1753 (se bild 3 och 4, flik 15) ska kyrkan i Smedby haft vissa likheter med Långlöts kyrka. I samband med renoveringsarbeten på 1770-talet rasade kyrkans torn i väster och skadade delar av långhuset och framförallt kyrkans inventarier. Kyrkoherde Magnus Roswall hade övertygat församling om att anlita den erkänt duktige murarmästaren Henrik Wermelin. Han hade bl a ansvarat för tillbyggnaden av Ås kyrka. När tornet rasade fick kyrkoherden ta emot en hel del kritik för valet av murarmästare. Tornet återuppbyggdes inte utan revs.

Under 1800-talets första hälft blev kyrkan för trång för den växande församlingen. Frågan om att bygga en ny kyrka var uppe till diskussion vid flera tillfällen och man övervägde också att sammanbygga kyrkorna i Smedby och Södra Möckleby. Det genomfördes dock aldrig. Istället revs Smedby medeltida kyrka ner och en ny kyrka byggdes. Inga rester av den medeltida kyrkans murverk finns därför bevarade idag i Smedby. Av Ölands 34 medeltida kyrkor är 11 stycken helt nedrivna och ersatta av nya kyrkobyggnader. Smedby är en av dessa. Den nya kyrkan ska ha byggts norr om den medeltida kyrkan.

Den nya kyrkan som stod klar 1852 ritades av Johan Adolf Hawerman och byggdes av byggmästare Peter Isberg. Arkitekt Hawerman var förste arkitekt vid Överintendentsämbetet åren 1848-1879. Bland de mera kända byggnader som han ritat är Manillaskolan på Södra Djurgården i Stockholm. Byggmästare Isberg var involverad i flera ny- och ombyggnader av öländska kyrkor. Dessa är, förutom Smedby, Segerstad 1839, Gårdby 1841, Södra Möckleby 1850-51, Kastlösa 1855, Persnäs 1857 och Alböke 1859-62. Isberg gjorde sig känd för att inte alltid följa de ritningar som godkänts av Överintendentsämbetet. Kyrkan i Smedby skulle enligt ritningarna stilmässigt ha haft en nyromansk inspiration. Istället byggdes den i en traditionellt avskalad nyklassicistisk stil präglad av symmetri och ljus. Kyrkorummet är luftigt med stor rymd. De stora rundbågiga fönstren släpper in rikligt med ljus. Delar av den gamla kyrkans inredning såsom altaruppsatsen och bänkinredningen flyttades över till den nya kyrkan. Den nya kyrkans sakristia byggdes bakom koret med två dörrar symmetriskt placerade på var sida av koret. Placeringen av sakristian öster om koret är den vanligaste lösningen på Öland för såväl nybyggda som ombyggda kyrkor.

Före den stora renovering 1950-52 genomfördes ett normalt underhåll av byggnaden. En av de större förändringarna som dock endast finns dokumenterad genom fotografier är kyrkorummets bemålning. På odaterade äldre fotografier kan man se att rummets väggutsmyckningar har förändrats men uppgifter saknas om när detta gjordes. På ett av de äldsta fotografierna av kyrkorummet är väggpartierna bakom altaruppsatsen och predikstolen dekorerade med målade draperier. Dessa målningar är troligen ursprungliga. När bilden togs, omkring sekelskiftet 1900, hade bänkinredningen en ljus färgsättning. På något yngre fotografier är bänkinredningen istället mörk och möjligen delvis marmorerad. Draperierna har målats över och ersatts av en rundbågefris som följer taklisten. Även mot öster och väster fanns då en profilerad taklist om än mindre än långhusets mot norr och söder. På korets vägg

kring altaruppsatsen har två pilastrar målats på var sida om altaret. Dessa är dekorerade och bär upp en båge med texten: Se Guds Lamm, som borttager weldens synder. Partiet mellan bågen och altaruppsatsen förefaller vara marmorerat. Förändringen kan ha gjorts i samband med den exteriöra renoveringen av kyrkan 1924.

De största förändringar som kyrkan har genomgått gjordes vid renoveringen 1950-52. Till skillnad från de flesta andra kyrkor som har dåligt med plats i koret hade man här ett kor som uppfattades som för stort. På var sida om altaret byggdes mellanväggar som skapade två mindre rum, ett norr och ett söder om koret. Altaret blev på så sätt placerat i en mörk nisch, en sorts modern absid. För att ytterligare förstärka det slutnare intrycket murades lunettfönstret igen i och med att nischen fick ett nytt, lägre takvalv. För att få symmetri i rummet förkortades läktaren och orgeln flyttades längre bak på läktaren. Samtidigt tog man bort bänkar och gradänger på läktaren och murade igen de kvartscirkelformade fönstren på västra väggen. I söder sattes ingången igen och ersattes med ett fönster lika övriga fönster. Invändigt ledde det till att de två bänkkvarteren i söder byggdes om till ett kvarter. Man kortade också av bänkarna för att få gångar utmed långhuset sidor. Värmekaminerna i koret och altaret togs bort och istället installerades elvärme med radiatorer utmed kyrkorummets väggar och bänkvärmare. Förutom förändringarna i koret kan man se ett tydligt samband mellan de förändringar som gjordes och gudstjänstlivets utveckling samt den tekniska utvecklingen vid tiden. Gudstjänstbesökarna krävde nu bättre komfort i form av värme och elektrisk belysning. Antalet gudstjänstbesökare hade minskat och färre sittplatser krävdes i kyrkan. Vid den här tiden ville många församlingar öka utrymmet i sina kyrkors kor. En växande barn- och körverksamhet krävde mer utrymme. Koret i Smedby kyrka var ovanligt stort för en öländsk kyrka. Kanske har arkitekten Åland Noreen som gjorde ritningarna inför renoveringen 1950-52 velat knyta an till den gamla kyrkans medeltida utseende med en absid mot öster.

Förändringarna har därefter varit få. Mindre förbättringar har gjorts när så har behövts. Exteriört genomfördes en renovering av kyrkan 1991 men denna innebar ett rent underhåll av befintliga material. Först 2008 genomfördes en större förändring då sakristians plåttak från 1852 byttes tillsammans med avtäckningar, hängrännor och stuprör av plåt.

Till skillnad från de flesta andra kyrkor på Öland genomgick Smedby kyrka inte någon större interiör renovering under 1980- eller 90-talen. Det gör att interiören från 1952 är oförändrad, men idag börjar ge ett slitet intryck.

Sammanfattningsvis:

- Smedby kyrka ligger i ett öppet jordbrukslandskap. Kyrkan är, liksom de flesta av kyrkorna på den västra sidan av ön, byggd uppe på landsborgskanten.
- Smedby kyrka ingår i en välbevarad lantlig kyrkomiljö med kyrkogård, skolbyggnad och före detta prästgård.
- Kyrkan nybyggdes 1852 i nyklassicistisk stil och har exteriört i stort sett bevarat sitt utseende från den tiden. Den största förändringen är att den södra ingången sattes igen och ersattes av ett fönster vid renoveringen 1950-52.
- Interiört omgestaltades rummet i samband med den stora renoveringen 1950-52 då koret fick sin nuvarande utformning, läktaren förminskades och bänkkvarteren omdisponerades. Trots detta har kyrkorummet många typiska nyklassicistiska drag. Kyrkorummet har idag många likheter med rummets utseende före renoveringen 1950-52. Detta beror mycket på att man inte ändrat rummets grundförutsättningar

såsom fönster och takhöjd och genom de äldre inventarier som finns bevarade i kyrkorummet.

- Av inventarier kan särskilt framhållas altaruspsatsen från 1755, bänkinredningen från 1852, endast justerad något för bättre sittkomfort, predikstolen från 1700-talet och Roswalls gravhäll i vapenhuset.

II.4 KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Kalmar läns museums topografiska arkiv (KLM)

Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet (ATA)

Smedby församlingsarkiv i Vadstena, dock ingen fullständig genomgång

Andersson, Nils *Mitt Smedby* Stockholm 2000

Boström, Ragnhild, *Sveriges kyrkor. Öland. Mörbylånga kyrka*, Stockholm 1997

Edholm, Dag *Smedby kyrka*, Informationsblad om kyrkan

Håkansson, Gunnar, *Öländska personminnen bevarade i äldre gravstenar, epitafier och andra kyrkliga föremål*, Göteborg 1942

Ullén, Marian. *Öland, landskapets kyrkor*, Rikantikvarieämbetet, Stockholm 2003.

Sveriges kyrkor, Konsthistoriskt inventarium nr. 216. *Kyrkobyggnader 1760-1860, del 2 Småland och Öland*, Uppsala 1993 (SvK)